

РЕЦЕНЗИЯ

от проф д-р Нели Андреева Бенчева

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

професионално направление 3.7 *Администрация и управление*

Автор на дисертационния труд: маг.инж. Анджей Стележук

Тема: „Ефективно управление на семейна фирма. Анализ на ситуацията

Научен ръководител: Проф дн Игор Бритченко

Рецензент: Проф д-р Нели Бенчева

1. Кратки биографични данни за докторанта

Докторантът *Анджей Стележук* е роден на 1.12.1967г. През 2007г. завършва инженерна специалност в Университета по Управление в Легница, факултета по Транспорт, специалност „Логистиа и транспортни технологии. Завършила магистърска степен (2011г) по „Мениджмънт“ в същия Университет, във факултета по „Мениджмънт и маркетинг“, специалност Мениджмънт в публичната администрация. През 2021г завършва магистратура по Бизнес администрация (МВА), Хуманитарния факултет на Варшавския университет по мениджмънт. Има и допълнителни квалификации като надзор на контролните органи в компаниите, удостоверение за професионална компетентност за превоз на пътници и др. От 2007 г. започва да работи в граничната охрана в Любан, като контрольор-радиометрист. През 2007 г. е собственик на транспортна фирма.

Анджей Стележук има и преподавателски опит. През периода 2009-2012г е

преподавател в Колежа по международна търговия и финанси в Зиелона Гура.

Преподавани дисциплини: Управление на градски центрове, Стопанско управление. През периода 2018-2020г е преподавател в Регионалния образователен център в Згожелец. WSG университет в Бидгошч. Преподавани дисциплини: Стратегическо управление, Основи на управлението, Бизнес управление, Управление на проекти.

За периода 2022-2023г е член на изследователския екип „Изследователи по мениджмънт“ към WSG Университета Бидгошч.

Владее английски и руски език на добро ниво.

Представените основни акценти върху биографичните данни на *Анджеј Стележук* във връзка с процедурата, недвусмислено показват добра теоретична и практическа подготовка в бизнес среда, които са допринесли за качествено провеждане на научноизследователския процес в хода на разработване на дисертационния труд.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Дисертационният труд разглежда въпроси, свързани с ефективното управление на семейните фирми. Настоящото изследване е особено актуално и навременно, тъй като липсват проучвания относно особеностите, структурата и перспективите за развитие на семейния бизнес в Полша. Една от важните особености е липсата на бизнес образование, което да подготвя адекватно собствениците на семейния бизнес. Липсата на необходимите знания оказва непосредствено влияние на нивото на управленските компетенции и съответно на ефективността на семейните фирми. Самият автор е собственик на семейна фирма в областта на транспортните услуги, което провокира неговия научен интерес за изследване на тази тематика, като собственик и мениджър.

Считам, че докторантът много умело, със солидни обективни аргументи, постигайки целта и конкретните задачи на дисертационното изследване е обосновава актуалността на избраната тема.

3. Познаване на проблема

Дисертационният труд е разработен в обем от 266 страници. По отношение на структурата и съдържанието е постигнато добро и логично представяне на материала. Трудът е структуриран по следния начин: въведение, три глави, заключение, библиография и списък на таблиците и фигурите. Използвани са 369 библиографски

източника. Резултатите от емпиричните изследвания са илюстрирани в основния текст на дисертационния труд в 9 таблици, 60 фигури и две форми на измервателни инструменти..

Основните методи, които са използвани в изследването са: литературен обзор, анализ на информация, описателен, количествени и качествени методи, статистически методи и други. Количественото проучване се прави чрез изследователска извадка от 90 предприятия с общо 467 служители. Използван е метода на интервюто, като за целта е разработен въпросник за неговото провеждане с собственици на семейни фирми. Проведени са интервюта с 14 избрани ръководители на изследваните предприятия, които отговаряха на две задължителни условия: минимум 5 години управленски опит и наличие на корелация между резултатите от оценката на притежаваните ресурси по предприятия и финансовите резултати на тези компании.

Избраната методика на изследване позволява във висока степен реализиране на поставената цел и задачи в дисертационния труд.

Основната цел на изследването е да се разкрият вътрешните фактори, които определят организационната ефективност на семейната фирма. Научната хипотеза е: Човешкият фактор е важен, определящ фактор за създаването на организационната ефективност на семейната фирма. Конкретните цели на изследването са:

- Описание на вътрешната среда на семейната фирма.
- Анализ на вътрешните фактори, определящи организационната ефективност на семейната фирма.
- Изследване на взаимовръзката на финансовите резултати с организационната ефективност на фирмата.

В първата глава се прави анализ на теоретичните постановки на управлението на семейната фирма. Направен е исторически преглед на развитието на теоретичните концепции, явяващи се основа на възникването на научната дисциплина „Семейно предприемачество“. На базата на обстоен литературен преглед е изяснена същността на ключовото понятие в изследването „семейна фирма“. Анализирани са дефиниции на различни автори и е ясно изразена авторовата позиция.

Докторантът показва добро познаване на литературата и теоретичните основи на управление разглеждани в светлината на съвременния мениджмънт и компетентностите. Докторантът борави добре с категорийния и понятийния апарат на мениджмънта в

процеса на разработване на теоретичния анализ и представяне на резултатите от емпиричното изследване.

В теоретичната част са разгледани и въпросите, свързани с приемствеността, управленските компетенции, методите на управление в семейната фирма и финансовите показатели за ефективността на изследваното предприятие.

Втората глава съдържа методологията на дисертационното изследване. Предмет на изследването е човешкият фактор, който се явява важен и определящ фактор за създаването на организационната ефективност на предприятието, а обект се явява семейната фирма. Изследването е проведено в 90 семейни фирми, избрани на случаен признак. Те са разделени на три групи: микро, малки и средни предприятия, като от всяка група участват по 30 семейни фирми. Докторантът използва метода на анкетиране за проучване на факторите, определящи организационната ефективност. В хода на проучването са получени отговори от 467 респонденти, които са обработени и анализирани.

Анкетата включва 39 въпроса: за управленските компетенции /11/; компетенциите на сътрудниците /7/; компетенциите на фирмата /8/; инфраструктурните ресурси /6/ и 7 въпроси за финансовото състояние на фирмите.

Трета глава съдържа резултатите от проведеното изследване и техният подробен анализ. С цел задълбочаване анализа и изводите относно факторите за организационната ефективност, авторът провежда и интервю, чрез метода на анкета-интервю.

На база на теоретичните знания и резултатите от проведеното изследване са представени три модела на семейна фирма. Основните изводи от изследването са:

- управленските компетенции са най-важният вътрешен фактор за организационната ефективност на семейните Микро предприятия;
- за мениджърите на микро и малки предприятия от особена важност са техните психо физически особености;
- мениджърите на малките и средните фирми притежават социални компетенции на по-високо ниво от тези на мениджърите на Микро предприятията;
- сътрудниците на всички видове семейни фирми притежават професионални компетенции на високо ниво;

- инфраструктурните ресурси оказват минимално влияние на функционирането на семейната фирма.

Постигнатите резултати показват, че докторантът има добра теоретична подготовка, солидни практически познания и умения, професионален опит придобит по време на управление на частния бизнес, които са позволили да се проведе самостоятелно научното *изследване*, което отговаря на изискванията за подготовка на изследователски труд за придобиване на ОНС „доктор“.

4.Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд

Постигнатите научни резултати отразяват до голяма степен натрупаните от автора знания и опит за управлението на семейните фирми. Получените резултати от изследването, направените изводи, констатации представляват ценни практически съвети за активните мениджъри, които търсят решения за оптимизиране на функционирането на семейното предприятие.

Научни приноси:

- систематизиране и доразвитие на теоретичните постановки за ключовото понятие „семейна фирма“;
- фактори, които оказват значително влияние върху функционирането на семейния бизнес, неговите финансови, човешки ресурси, инфраструктура;
- определяне на финансови показатели като инструмент за изследване на организационната ефективност на семейната фирма.
 - Предложени е модел на семеен микробизнес

Научно-приложни:

- разработена е методика за изследване вътрешните фактори, влияещи на организационната ефективност на семейната фирма;
- доказана е важноста на човешкия фактор като определящ фактор за създаването на организационната ефективност;
- представени са три модела на семейна фирма с организационна ефективност.

5. Преценка на публикациите по дисертационния труд

По темата на дисертационния труд са представени следните публикации:

Монографии и глави в монографии по темата на дисертацията: четири глави от монография, две в съавторство и една самостоятелна, **33,2 точки**

Научни статии в рецензирани издания по темата на дисертационния труд: три статии, една в съавторство и две самостоятелно, **50 точки**

Общ брой точки **83, 2**, при национални минимални изисквания 30. Изискванията се изпълняват над 2,8 пъти.

6. Автореферат

Авторефератът отразява коректно и точно структурата и съдържанието на дисертационния труд. В него са включени основните глави, резултати от направеното проучване, изводи, заключение, приноси, библиография, списък на научните публикации.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Дисертационният труд е завършено научно изследване, с изпълнена цел и решени задачи, съдържащ научни резултати.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предложеният за защита дисертационен труд на маг.инж. Анджей Стележук е в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и правилниците на Висшето училище по сигурност и икономика.

Отчитайки постигнатите научни и научно-приложни резултати в дисертационния труд и успешната научно-изследователска работа на докторанта, давам убедено своята **положителна оценка** на дисертационния труд на тема „Ефективно управление на семейна фирма. Анализ на ситуацията“.

Убедено предлагам на почитаемото научно жури да **присъди на маг. инж. Анджей Стележук** образователната и научна степен „**доктор**” в област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7. „Администрация и управление“.

Рецензент:

(проф.д-р Нели Бенчева)

29.10. 2024